

MALE A STREDNE PODNIKANIE 2020

PREŠOVSKÝ
SAMOSPRÁVNY KRAJ

Bratislava, 2021

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky fond regionálneho rozvoja
OP Integrovaná infraštruktúra 2014 – 2020

MINISTERSTVO
DOPRAVY A VÝSTAVBY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

MINISTERSTVO
HOSPODÁRSTVA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Vydavateľ:

Slovak Business Agency

© SBA, Bratislava, 2021

Všetky práva vyhradené. Údaje, ktoré sú obsahom tejto publikácie, je možné použiť len s uvedením zdroja.

Neprešlo jazykovou úpravou.

Obsah

Zoznam grafov, tabuliek a obrázkov	3
Úvod	4
1 Ako sú definované malé a stredné podniky	5
2 Stav a vývoj početnosti MSP	6
3 Rodová a veková štruktúra FO - podnikateľov	11
4 Vznik a zánik podnikateľských subjektov	14
5 Finančné ukazovatele MSP	17
6 Postavenie MSP v zahraničnom obchode	19
7 High-tech ukazovatele MSP	21
Zhrnutie	24
Prílohy	26

Zoznam grafov, tabuliek a obrázkov

Grafy:

Graf 1: Štruktúra MSP na Slovensku podľa krajov, 2020.....	7
Graf 2: Vývoj počtu MSP v krajoch SR, 2005-2020	7
Graf 3: Štruktúra MSP podľa právnych foriem v Prešovskom kraji a SR	7
Graf 4: Miera podnikateľskej aktivity podľa krajov, 2020	8
Graf 5: Štruktúra FO – podnikateľov podľa právnej formy PSK a SR, 2020	9
Graf 6: Štruktúra MSP – právnických osôb podľa právnej formy PSK a SR, 2020	9
Graf 7: Odvetvová štruktúra MSP v PSK a SR, 2020.....	10
Graf 8: Vývoj počtu žien FO – podnikateliek a ich podielu na celkovom počte FO podnikateľov v PSK.....	11
Graf 9: Podiel žien na celkovom počte FO – podnikateľov podľa krajov SR, 2020.....	12
Graf 10: Zastúpenie žien podľa odvetví v PSK, 2020.....	12
Graf 11: Podiel mladých a seniorov medzi FO – podnikateľmi podľa krajov SR, 2020	12
Graf 12: Veková štruktúra FO – podnikateľov podľa pohlavia v PSK, 2020	12
Graf 13: Miera vznikov MSP podľa krajov, 2020.....	14
Graf 14: Počet vzniknutých MSP podľa krajov, 2008-2020	15
Graf 15: Miera zánikov podnikateľských subjektov podľa krajov, 2020.....	15
Graf 16: Čistý prírastok podnikateľských subjektov v Prešovskom kraji, 2008-2020.....	16
Graf 17: Podiel MSP s kladným hospodárskym výsledkom podľa krajov, 2019	17
Graf 18: Štruktúra vývozu podľa veľkosti vyvážajúcich, 2019	19
Graf 19: Podiel MSP na objeme vývozu podľa krajov, 2019.....	20
Graf 20: Podiel vyvážajúcich MSP na 100 aktívnych MSP podľa krajov a ich počet, 2019	20
Graf 21: Podiel MSP na objeme dovozu podľa krajov, 2019.....	20
Graf 22: Vývoj početnosti MSP v high-tech sektoroch v PSK	21
Graf 23: Podiel MSP v high-tech odvetviach na celkovom počte MSP v odvetviach priemyselnej výroby a služieb, 2020.....	22
Graf 24: Štruktúra MSP v odvetví priemyselnej výroby podľa technologickej úrovne výroby v PSK.....	22
Graf 25: Štruktúra MSP v odvetví služieb podľa poznatkovej náročnosti v PSK.....	22

Tabuľky:

Tabuľka 1: Podnikateľské subjekty so sídlom v Prešovskom kraji, 2020	6
Tabuľka 2: Počet a štruktúra MSP v okresoch Prešovského kraja, 2020	8
Tabuľka 3: Finančné ukazovatele MSP v PSK, 2015-2019	18
Tabuľka 4: Rozdelenie sektorov priemyselnej výroby podľa technologickej úrovne priemyselnej výroby na základe klasifikácie SK NACE	26
Tabuľka 5: Rozdelenie sektorov služieb podľa znalostnej intenzity a technologickej úrovne služieb na základe klasifikácie SK NACE	27

Obrázky:

Obrázok 1: Miera podnikateľskej aktivity MSP v okresoch Prešovského kraja, 2020.....	9
---	---

Úvod

Rozvoj malého a stredného podnikania je jedným zo základných predpokladov zdravého ekonomického vývoja miest, obcí, regiónov i celej krajiny. Malé a stredné podniky na Slovensku tvoria 99,9 % podiel z celkového počtu podnikateľských subjektov, poskytujú v podnikovej ekonomike pracovné príležitosti takmer trom štvrtinám (74 %) aktívnej pracovnej sily a podieľajú sa viac ako polovicou (55 %) na tvorbe pridanej hodnoty. 97 % malých a stredných podnikov tvoria mikropodniky zamestnávajúce menej ako 10 zamestnancov.

Prešovský samosprávny kraj patrí medzi najväčšie regióny Slovenska. Je to tiež kraj s najvyšším počtom obyvateľov. Región je charakteristický priaznivým demografickým vývojom obyvateľstva, dobrým dopravným spojením s celým Slovenskom, rozvojom tradičných priemyselných odvetví a remesiel a v neposlednom rade priaznivými podmienkami pre rozvoj cestovného ruchu a doplnkových služieb. Zároveň ide o kraj s vysokou mierou nezamestnanosti a najnižšími priemernými mzdami.

Prešovský kraj sa však nevyznačuje len vysokým počtom obyvateľov, ale aj vysokou podnikateľskou aktivitou. Sektor malého a stredného podnikania vykazuje pozitívne vývojové tendencie s rastom početnosti a zlepšovaním finančných výsledkov. Vyvrcholením úspešnej dekády, s dynamickým rozvojom sektora MSP naprieč všetkými regiónmi SR, bol rok 2019. V roku 2020 sa už musel celý podnikateľský sektor vyrovnat' s negatívnymi dopadmi pandémie koronavírusu, ktorá dostala slovenskú ekonomiku do recesie.

Hlavným cieľom štúdie je, prostredníctvom prezentácie základných kvantitatívnych ukazovateľov, komplexne zhodnotiť stav a vývoj sektora malého a stredného podnikania v Prešovskom samosprávnom kraji do roku 2020. Jednotlivé ukazovatele sú vyhodnocované z pohľadu krátkodobého a dlhodobého vývoja v komparácii s ostatnými kraji a celým Slovenskom. Štatistické údaje o MSP sú sledované v závislosti od jednotlivých právnych foriem, veľkostných kategórií a odvetvového členenia. Finančná výkonnosť malých a stredných podnikov v kraji je zhodnotená prostredníctvom základných finančných ukazovateľov. Konkurenčná schopnosť MSP na zahraničných trhoch je posudzovaná podľa ich zahranično-obchodných aktivít.

1 Ako sú definované malé a stredné podniky

Európska komisia (EK) definuje podnik ako subjekt, ktorý vykonáva hospodársku činnosť, bez ohľadu na jeho právnu formu. Určujúcim faktorom je pritom hospodárska činnosť, nie právna forma. Z tohto dôvodu možno podľa EK medzi podniky zaradiť samostatne zárobkovo činné osoby a rodinné podniky, ktoré vykonávajú remeselnícke alebo iné činnosti, obchodné spoločnosti, partnerstvá alebo združenia, ktoré pravidelne vykonávajú hospodársku činnosť.

Na základe odporúčania Európskej komisie 2003/361/ES o definícii MSP sa do skupiny malých a stredných podnikov zaraďujú podnikateľské subjekty, ktoré zamestnávajú menej ako 250 osôb, a ktorých ročný obrat nepresahuje 50 miliónov Eur a/alebo celková ročná súvaha nepresahuje 43 miliónov Eur¹. Jednotlivé veľkostné kategórie MSP sú určené podľa hraničných hodnôt vyššie uvedených kritérií, pričom rozlišujeme tri kategórie:

	 Mikropodnik	 Malý podnik	 Stredný podnik
 Zamestnanci	< 10	< 50	< 250
 Ročný obrat	≤ 2 mil. Eur	≤ 10 mil. Eur	≤ 50 mil. Eur
 Bilančná suma	≤ 2 mil. Eur	≤ 10 mil. Eur	≤ 43 mil. Eur

V tomto materiáli je pri všetkých ukazovateľoch uplatňované kritérium členenia podnikateľských subjektov do jednotlivých kategórií MSP – počet zamestnancov. Výnimku predstavujú len finančné ukazovatele, pri ktorých je okrem kritéria počtu zamestnancov zohľadňovaná aj výška ročného obratu.

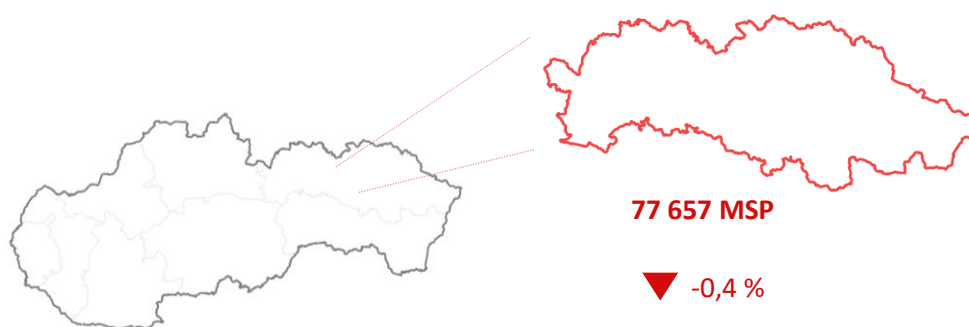
Hodnotenie stavu sektora malých a stredných podnikov v tejto publikácii vychádza zo spracovania údajov pochádzajúcich zo zdrojov Štatistického úradu SR (ŠÚ SR) a DataCentra. Štatistické informácie uvedené v materiáli predstavujú výber z podrobnejších hodnotení jednotlivých aspektov podnikania MSP, ktoré sú prezentované vo forme osobitných štatisticko-analytických výstupov vydávaných SBA (Postavenie MSP v zahraničnom obchode SR, Analýza rodovej a vekovej štruktúry FO - podnikateľov, Vznik a zánik podnikateľských subjektov v SR, Analýza finančných ukazovateľov MSP).

¹ Odporúčanie Európskej komisie 2003/361/ES o definícii MSP dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reco/2003/361/oj>

2 Stav a vývoj početnosti MSP

Prešovský kraj sa nevyznačuje len vysokým počtom obyvateľov, ale aj vysokou podnikateľskou aktivitou. Na území kraja bolo **na konci roka 2020 registrovaných 77 657 podnikateľských subjektov patriacich do veľkostnej kategórie malých a stredných podnikov**. Vplyvom pandémie Covid-19, ktorá výrazne zasiahla aj podnikateľský sektor, najmä malé a stredné podniky, sa počet MSP v porovnaní s rokom 2019 mierne znížil o 0,4 %, resp. o 285 subjektov. Celková početnosť aktívnych MSP na Slovensku sa medziročne zvýšila len minimálne o 0,3 %.

Medzi podnikateľskými subjektami v Prešovskom kraji majú dominantnú pozíciu **mikropodniky, ktoré tvoria 97,6 % zo všetkých firiem so sídlom na území kraja**. Nižšie zastúpenie dosahujú malé (2,0 %) a stredné podniky (0,3 %). V porovnaní s celým Slovenskom sú v štruktúre MSP podľa veľkostných kategórií podnikov významnejšie zastúpené mikropodniky, čo sa prirodzene prejavuje na nižšom podiele kategórie malých a stredných podnikov. Na konci roka 2020 bolo na území Prešovského kraja registrovaných aj 50 veľkých podnikov, čo predstavuje len približne 0,1 % všetkých aktívnych firiem v kraji.

Tabuľka 1: Podnikateľské subjekty so sídlom v Prešovskom kraji, 2020

Veľkostné kategórie / právne formy	Podniky	Živnostníci	Slobodné povolania	SHR	Spolu	
					Abs.	Podiel v %
Mikropodniky (0 - 9)	22 043	50 382	2 847	537	75 809	97,6%
Malé podniky (10 - 49)	1 417	164	2	3	1 586	2,0%
Stredné podniky (50 - 249)	258	4	0	0	262	0,3%
Veľké podniky (250 a viac)	49	1	0	0	50	0,1%
Spolu MSP (0 - 249)	23 718	50 550	2 849	540	77 657	99,9%
Spolu podnikateľské subjekty	23 767	50 551	2 849	540	77 707	100,0%

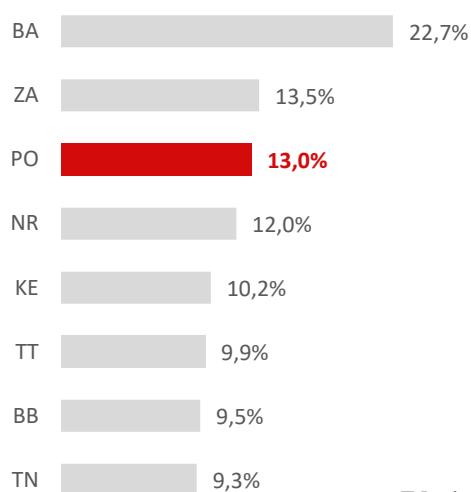
Zdroj: ŠÚ SR, spracované SBA

V porovnaní s ostatnými kraji sa v **Prešovskom kraji sústreďuje tretí najvyšší počet MSP**. Zo všetkých aktívnych MSP na Slovensku to predstavuje 13,0 %. Viac sa nachádza už len v Žilinskom (13,5 %) a Bratislavskom kraji, kde sídli až 22,7 %. Najmenej, len 9,3 % MSP sa v roku 2020 nachádzalo v Trenčianskom kraji.

Pozitívnym znakom je, že z dlhodobého hľadiska sa počet MSP v kraji zvyšuje. **Za uplynulých 15 rokov sa ich počet zvýšil o jednu tretinu (33,2 %)**. Na celom Slovensku sa početnosť MSP počas rovnakého obdobia zvyšovala miernejšie - o 30,6 %. **Najdynamickejšie**

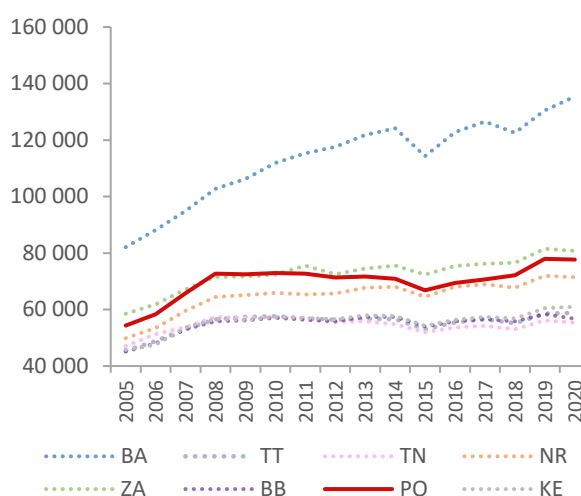
sa počet MSP v kraji zvyšoval ešte v období pred nástupom finančnej a hospodárskej krízy, ktorá sa na Slovensku najvýraznejšie prejavila v roku 2009. V období rokov 2005 až 2008 sa počet aktívnych MSP v kraji zvyšoval o 33,8 %, resp. o 18 385 subjektov. Aj keď bol rast početnosti MSP v tomto období charakteristický aj pre ostatné kraje na Slovensku, ani v jednom prípade nedosiahol dynamiku zaznamenanú v Prešovskom kraji. Pre porovnanie, na celom Slovensku sa počet MSP v rovnakom období zvýšil o pätinu (19,6 %). **Zvyšovanie počtu MSP v kraji sa výrazne spomalilo po roku 2009.** V období od roku 2009 až do roku 2020 sa počet MSP zvýšil o 7,2 %, resp. o 5 233 subjektov, pričom **početnosť opätovne rástla až od roku 2016 s doterajším maximom v roku 2019.** Celkový počet MSP na Slovensku počas rovnakého obdobia vzrástol o 10,1 %.

Graf 1: Štruktúra MSP na Slovensku podľa krajov, 2020

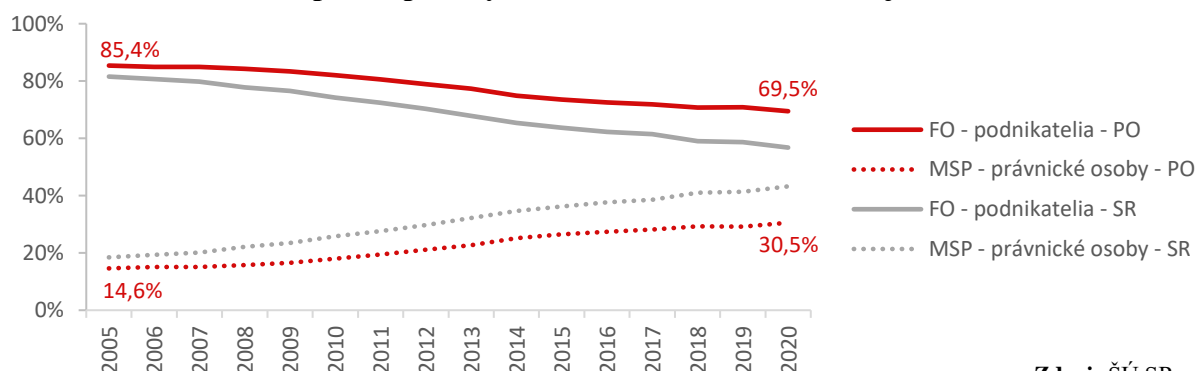
Zdroj: ŠÚ SR

Graf 2: Vývoj počtu MSP v krajoch SR, 2005-2020

Z pohľadu právnych foriem, v ktorých MSP v kraji podnikajú, dochádza k postupnému znižovaniu podielu fyzických osôb – podnikateľov (t. j. živnostníci, slobodné povolania a samostatne hospodáriaci roľníci – ďalej SHR) a nárastu MSP – právnických osôb. Napriek tomu, v štruktúre MSP podľa právnych foriem stále prevládajú fyzické osoby – podnikatelia s podielom 69,5 %. V porovnaní s ostatnými kraji sa Prešovský kraj vyznačuje najvyšším zastúpením FO – podnikateľov. Medzi všetkými MSP na Slovensku tvorili FO – podnikatelia 56,8 %. Zastúpenie MSP – právnických osôb v kraji sa v roku 2020 opätovne zvýšilo a dosiahlo 30,5 %. Podiel MSP – právnických osôb však rastie pomalším tempom ako na celom Slovensku.

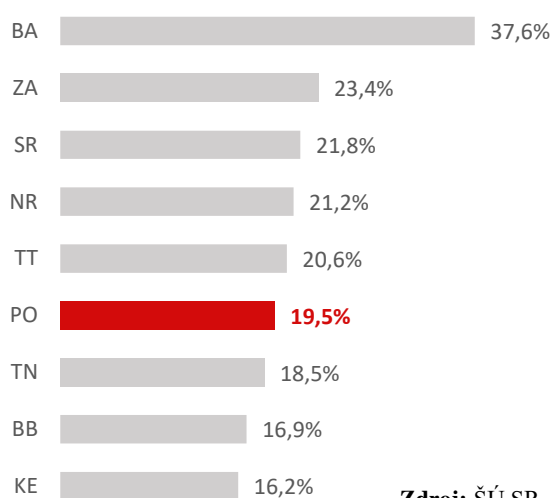
Graf 3: Štruktúra MSP podľa právnych foriem v Prešovskom kraji a SR

Zdroj: ŠÚ SR

Miera podnikateľskej aktivity MSP, ktorá vyjadruje koľko aktívnych malých a stredných podnikov pripadá na 100 ekonomicky aktívnych obyvateľov, naznačuje miernu stagnáciu sektora MSP v kraji. V roku 2020 dosiahla miera podnikateľskej aktivity MSP 19,5 %. To znamená, že na **100 ekonomicky aktívnych obyvateľov v Prešovskom kraji pripadá takmer 20 aktívnych MSP**. Napriek tretiemu najvyššiemu počtu aktívnych MSP je miera podnikateľskej aktivity relatívne nízka, pričom sa nachádza aj pod úrovňou Slovenska. Dôvodom je vysoký počet ekonomicky aktívnych obyvateľov, ktorý je absolútne najvyšší zo všetkých krajov. Dlhodobo je najvyššia podnikateľská aktivita pozorovaná v Bratislavskom kraji, kde na 100 ekonomicky aktívnych obyvateľov pripadá takmer 38 MSP.

Graf 4: Miera podnikateľskej aktivity podľa krajov, 2020

Zdroj: ŠÚ SR

Vyšším počtom MSP disponujú aj okresy **Poprad, Bardejov a Stará Ľubovňa, ktoré spolu s okresom Prešov koncentrujú viac ako polovicu (54,5 %) všetkých MSP v kraji**. Najmenej MSP je registrovaných v okresoch Medzilaborce a Stropkov na severovýchode kraja.

Miera podnikateľskej aktivity je najvyššia v okrese Stará Ľubovňa, kde pripadá približne 28 MSP na 100 ekonomicky aktívnych obyvateľov. Vyššiu podnikateľskú aktivitu ako v celom kraji vykazuje ešte okres Sabinov (21,7 %), Prešov (20,2 %), Bardejov (19,7 %) a Poprad (19,6 %). Najnižšiu podnikateľskú aktivitu dosahuje okres Medzilaborce s približne 14 MSP na 100 ekonomicky aktívnych obyvateľov.

Vysoký počet FO – podnikateľov sa prejavuje vo vysokej miere podnikateľskej aktivity, ktorá prevyšuje národnú úroveň (12,4 %) takmer vo všetkých okresoch. Výnimkou sú len okresy Stropkov, Prešov, Poprad, Humenné a Medzilaborce, kde na 100 ekonomicky aktívnych

Najnižšia miera podnikateľskej aktivity bola zaznamenaná v Košickom a Banskobystrickom kraji. Nižšia dynamika rastu početnosti MSP a kontinuálne zvyšovanie počtu ekonomicky aktívnych obyvateľov počas uplynulej dekády sa prirodzene prejavilo na stagnácii ukazovateľa podnikateľskej aktivity. Medzi rokom 2009 a 2020 sa miera podnikateľskej aktivity takmer nezmenila, došlo len k miernemu poklesu o 0,1 p. b.

Z priestorového rozmiestnenia MSP v jednotlivých okresoch Prešovského kraja vyplýva vyššia významnosť okresu Prešov, kde má svoje sídlo viac ako jedna pätina (21,8 %) všetkých aktívnych MSP v kraji, resp. 16 933 subjektov.

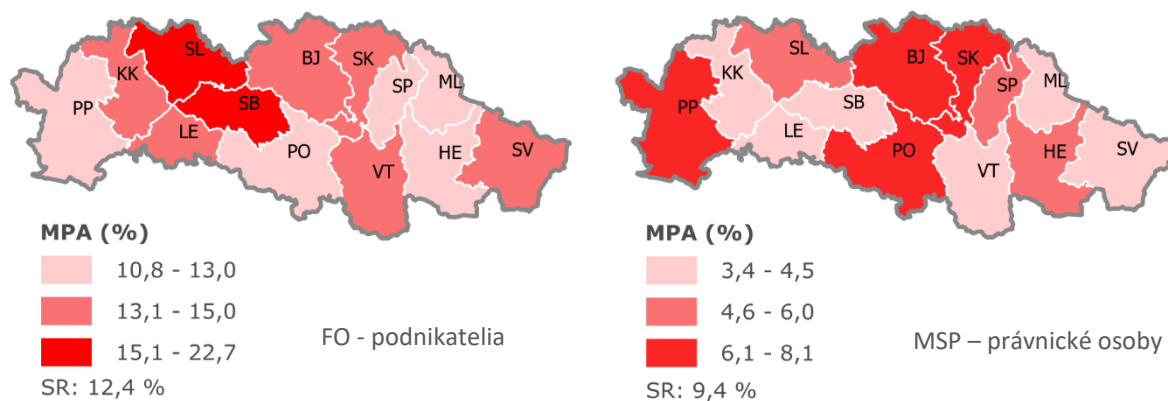
Tabuľka 2: Počet a štruktúra MSP v okresoch Prešovského kraja, 2020

Okres	Počet MSP	Podiel
Prešov	16 933	21,8%
Poprad	10 586	13,6%
Bardejov	7 741	10,0%
Stará Ľubovňa	7 073	9,1%
Vranov nad Topľou	6 599	8,5%
Kežmarok	6 111	7,9%
Sabinov	5 776	7,4%
Humenné	5 064	6,5%
Svidník	3 337	4,3%
Snina	3 162	4,1%
Levoča	2 632	3,4%
Stropkov	1 864	2,4%
Medzilaborce	779	1,0%

Zdroj: ŠÚ SR, spracované SBA

obyvateľov pripadá približne 11 až 12 MSP. Miera podnikateľskej aktivity MSP – právnických osôb je vyššia v okresoch s výskytom väčších miest, napríklad: Prešov, Poprad, Bardejov alebo Svidník. Ani v týchto okresoch však podnikateľská aktivita MSP – právnických osôb nedosahuje celoslovenskú úroveň (9,4 %).

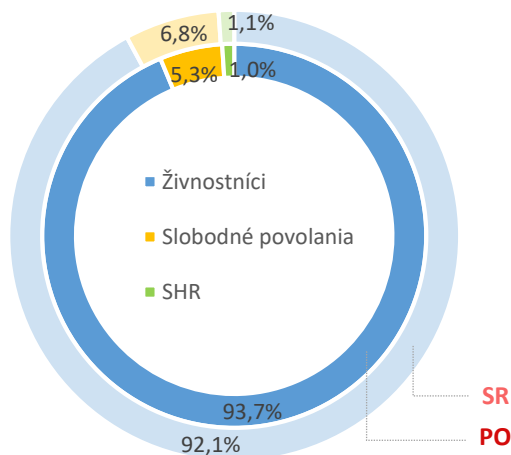
Obrázok 1: Miera podnikateľskej aktivity MSP v okresoch Prešovského kraja, 2020

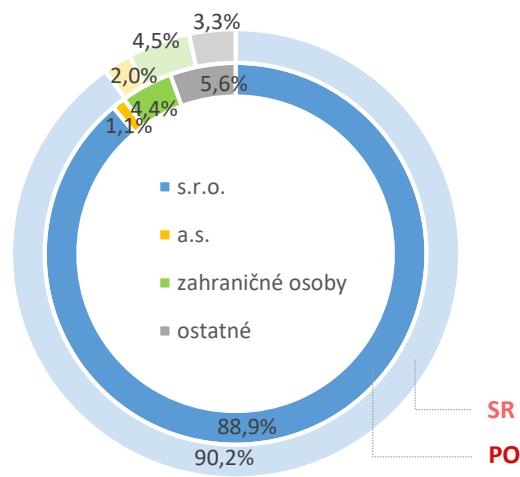
Zdroj: ŠÚ SR, ÚPSVaR, ÚGKK SR

V skupine MSP podnikajúcich ako fyzické osoby – podnikatelia dlhodobo **pretrváva dominantné zastúpenie živnostníkov**. V roku 2020 tvorili 93,7 % všetkých FO – podnikateľov v kraji. S počtom 50 550 živnostníkov je Prešovský kraj v pomyselnom rebríčku na druhom mieste, tesne za Žilinským krajom, kde počet živnostníkov dosiahol 50 601. Osoby podnikajúce formou slobodných povolání tvorili 5,3 % (alebo v absolútnych hodnotách 2 849). V Prešovskom kraji, ale aj na Slovensku, sú dlhodobo najmenej zastúpenou právnou formou samostatne hospodáriaci roľníci (SHR), ktorí predstavovali len 1,0 % z celkového počtu fyzických osôb – podnikateľov v kraji (540 subjektov). **Štruktúra MSP – právnických osôb podľa právnej formy v kraji približne zodpovedá štruktúre na národnej úrovni s dominantným podielom spoločností s ručením obmedzeným**, ktoré v roku 2020 tvorili 88,9 %. Nasledujú zahraničné osoby s podielom 4,4 % a akciové spoločnosti s 1,1 %. Vo väčšej miere ako na celom Slovensku sú zastúpené ostatné právne formy, kam možno zaradiť napríklad družstvá alebo jednoduché spoločnosti na akcie.

Graf 5: Štruktúra FO – podnikateľov podľa právnej formy PSK a SR, 2020

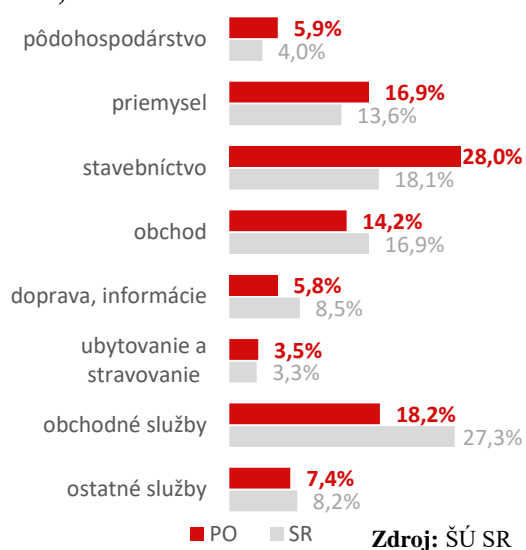

Graf 6: Štruktúra MSP – právnických osôb podľa právnej formy PSK a SR, 2020

Zdroj: ŠÚ SR

Graf 7: Odvetvová štruktúra MSP v PSK a SR, 2020

V odvetvovej štruktúre malých a stredných podnikov v Prešovskom kraji je **v najväčšej miere zastúpený sektor služieb, ktorý alokuje približne tretinu (35,0 %) aktívnych MSP v kraji.**

Z podrobnejšieho odvetvového členenia vyplýva, že viac ako štvrtina (28,0 %) MSP vykonávala svoju hlavnú činnosť v odvetví stavebníctva. Takmer pätina (18,2 %) MSP pôsobí v obchodných službách (sekcia SK NACE K až N). Najmenej zastúpeným odvetvím v kraji je ubytovanie a stravovanie s podielom 3,5 %. Uvedená štruktúra sa **v porovnaní s odvetvovou štruktúrou všetkých MSP na Slovensku vo viacerých prípadoch odlišuje.**

K najväčšiemu rozdielu dochádza v sektore služieb (začleňujeme dopravu a informácie; ubytovanie a stravovanie; obchodné služby a ostatné služby). Služby dosahujú v Prešovskom kraji najnižší podiel medzi všetkými kraji. Pre porovnanie, na celom Slovensku pôsobí v službách takmer polovica MSP (47,4 %) a v Bratislavskom kraji až 65,6 %. **V Prešovskom kraji zohráva veľmi dôležitú úlohu stavebníctvo**, pričom jeho podiel je o 9,9 p. b. väčší ako na Slovensku. Nadpriemerné zastúpenie stavebníctva je výsledkom najmä vysokého počtu živnostníkov, z ktorých veľká časť pôsobí práve v tomto odvetví.

Z dlhodobého hľadiska **dochádza k poklesu** podielu MSP vykonávajúcich svoju hlavnú činnosť podnikania **v obchode**. Za uplynulých 10 rokov sa podiel obchodu znížil o 12,2 p. b. (najvýraznejšie zo všetkých krajov). **Naopak, postupne sa zvyšuje význam služieb, najmä zásluhou obchodných služieb**, u ktorých sa podiel v rovnakom období zvýšil o 6,2 p. b. Podobný vývoj je pozorovaný aj v prípade odvetvovej štruktúry všetkých MSP na Slovensku.

3 Rodová a veková štruktúra FO - podnikateľov

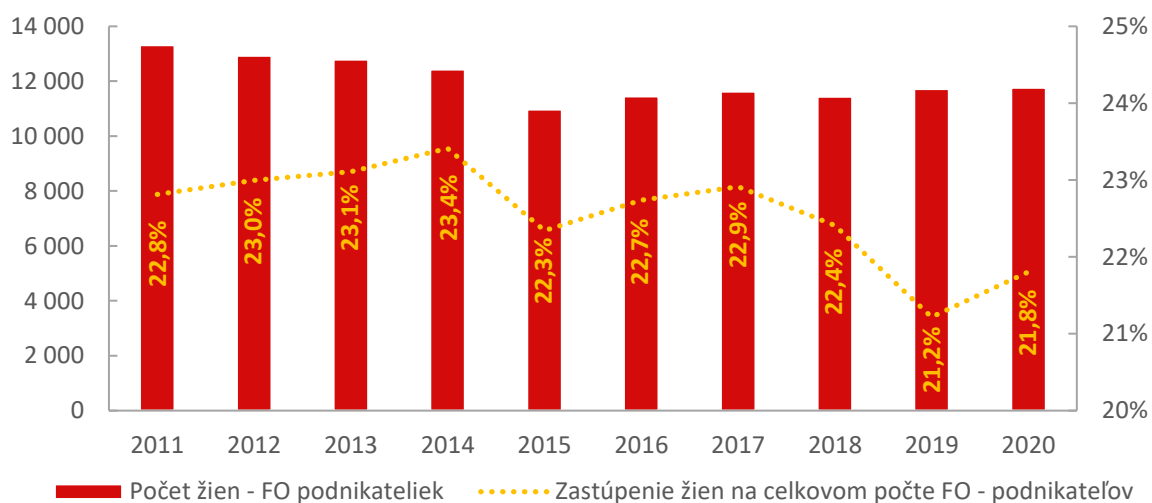
Rodová štruktúra FO – podnikateľov

Prešovský samosprávny kraj sa v porovnaní s ostatnými kraji SR vyznačuje najnižším zastúpením žien medzi podnikateľmi. V roku 2020 tvorili ženy v Prešovskom samosprávnom kraji 21,8 % podiel na celkovom počte aktívnych fyzických osôb – podnikateľov. Zastúpenie mužov predstavovalo 78,2 %. V absolútnom vyjadrení dosiahol počet žien fyzických osôb – podnikateliek 11,8 tisíc. V medzročnom porovnaní sa podiel žien mierne zvýšil, po predchádzajúcom poklese.

Dlhodobý vývoj zastúpenia žien medzi podnikateľmi v Prešovskom samosprávnom kraji nevykazuje pozitívne tendencie. Aktuálne dosiahnutý podiel žien je v porovnaní s rokom 2011 nižší o 1,0 p. b. V priebehu poslednej dekády dosiahlo zastúpenie žien najvyššiu úroveň v roku 2014 (23,4 %).

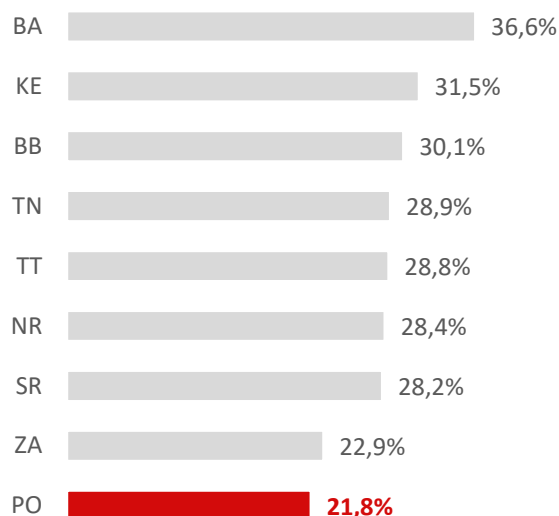
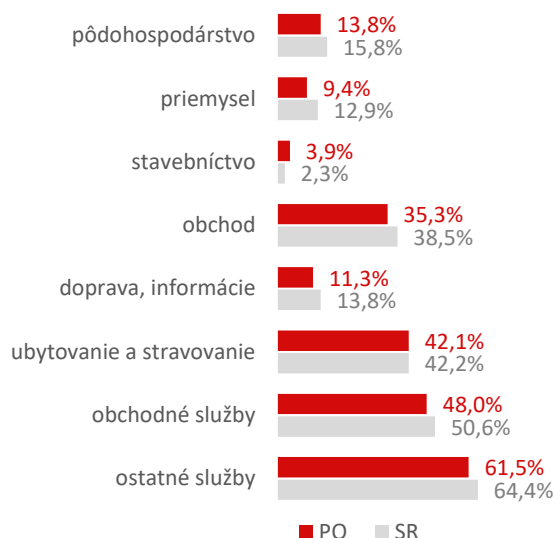
Takmer každá druhá osoba (48,2 %) podnikajúca v roku 2020 v Prešovskom samosprávnom kraji ako slobodné povolanie bola ženského pohlavia. Takmer jednu štvrtinu (24,4 %) dosiahol podiel žien medzi samostatne hospodáriacimi roľníkmi. Najnižším zastúpením žien sa v rámci jednotlivých právnych foriem vyznačujú živnostníci (20,3 %).

Graf 8: Vývoj počtu žien FO – podnikateliek a ich podielu na celkovom počte FO podnikateľov v PSK

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

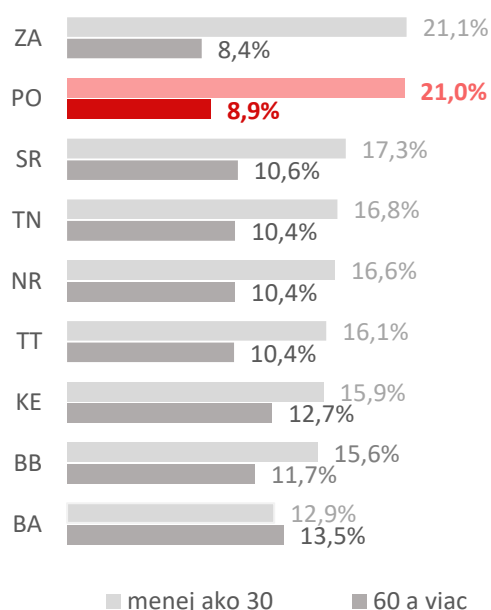
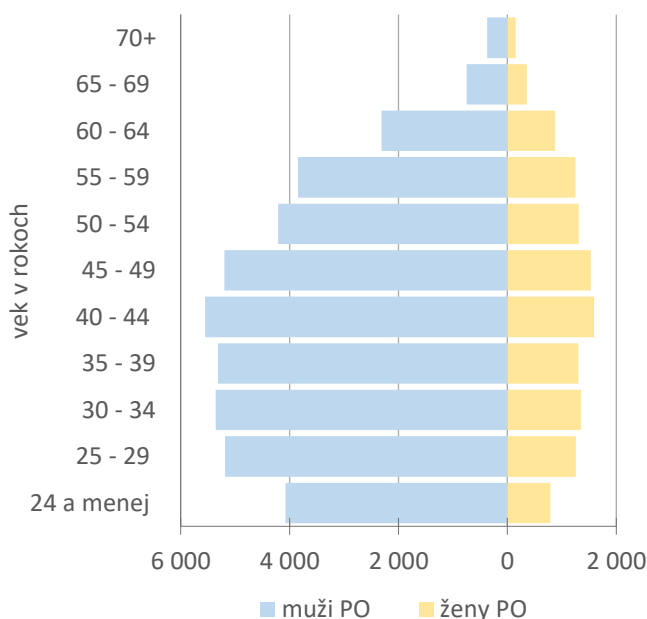
Jednotlivé odvetvia hospodárstva sa vyznačujú odlišnou rodovou štruktúrou podnikateľov. Najvyššie zastúpenie žien v Prešovskom kraji je dosahované v odvetví ostatných služieb (sekcia SK NACE P až S). V roku 2020 tvorili ženy v danom odvetví takmer dvojtretinový podiel (61,5 %) na celkovom počte fyzických osôb - podnikateľov. Takmer polovica (48,0 %) podnikateľov v sektore obchodných služieb (sekcia SK NACE K až N) bola ženského pohlavia. Najnižší podiel žien je naopak zaznamenaný v stavebníctve (3,9 %). V rámci ostatných odvetví dosiahol podiel žien hodnoty v intervale od 9,4 % v priemysle do 42,1 % v ubytovaní a stravovaní. Zastúpenie žien v jednotlivých odvetviach hospodárstva v Prešovskom samosprávnom kraji nevykazuje výrazné odlišnosti v porovnaní s celou SR.

Graf 9: Podiel žien na celkovom počte FO – podnikateľov podľa krajov SR, 2020**Graf 10: Zastúpenie žien podľa odvetví v PSK, 2020**

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Veková štruktúra FO – podnikateľov

Najviac FO – podnikateľov v Prešovskom samosprávnom kraji pôsobí vo vekových kategóriách 40 až 49 rokov (25,7 %) a 30 až 39 rokov (24,7 %). V uvedených vekových skupinách pôsobí takmer polovica podnikateľov. Každý piaty podnikateľ v kraji patril do vekovej kategórie menej ako 30 rokov a 50 až 59-ročných.

Graf 11: Podiel mladých a seniorov medzi FO – podnikateľmi podľa krajov SR, 2020**Graf 12: Veková štruktúra FO – podnikateľov podľa pohlavia v PSK, 2020**

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Prešovský samosprávny kraj sa zaraduje medzi kraje s najvyšším zastúpením mladých podnikateľov vo veku menej ako 30 rokov. V roku 2020 bol vo veku menej ako 30 rokov každý piaty podnikateľ (21,0 %). Zastúpenie mladých podnikateľov v Prešovskom kraji vykazuje pozitívne tendencie aj z dlhodobého hľadiska. Zastúpenie mladých podnikateľov v jednotlivých regiónoch súvisí aj s vekovou skladbou ekonomicky aktívneho obyvateľstva.

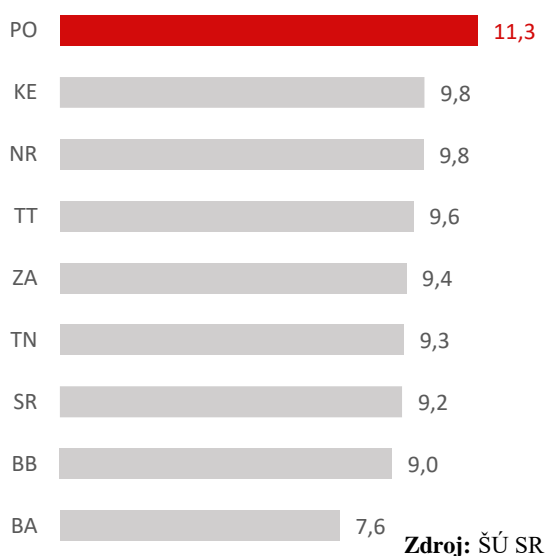
Vo vekovej kategórii 60 a viac rokov pôsobí v Prešovskom samosprávnom kraji len 8,9 % FO – podnikateľov. V porovnaní s ostatnými kraji SR sa Prešovský kraj vyznačuje takmer najnižším zastúpením starších podnikateľov. Od roku 2016 sa zastúpenie starších zvýšilo len o 0,6 p. b.

4 Vznik a zánik podnikateľských subjektov

Prešovský kraj sa vyznačuje vysokou dynamikou vývoja podnikateľských subjektov. Inak povedané, v kraji každoročne vzniká a zaniká nadpriemerný počet firiem. Počas roka 2020 bolo na území kraja **zaregistrovaných celkovo 12 572 nových MSP**. Po Bratislavskom kraji je to druhý najvyšší počet na Slovensku. Z celkového počtu 83 174 novovzniknutých MSP na Slovensku to predstavuje 15,1 %. **Negatívne dopady pandémie Covid-19 na podnikateľský sektor sa prejavili v medziročnom poklese nových registrácií v kraji o 5,8 %**. Podobný medziročný vývoj bol zaznamenaný takmer vo všetkých krajoch. Výnimku predstavuje len Bratislavský a Trnavský kraj, kde počet novozaložených MSP rástol aj napriek koronakríze, medziročne o 6,5 %, resp. 5,1 %. Na celom Slovensku sa počet nových MSP medziročne znížil o 2,0 %.

Z pohľadu okresnej úrovne, **najväčšia časť nových MSP (18,6 %, resp. 2 343 subjektov) má svoje sídlo v okrese Prešov**. S miernym odstupom nasledujú okresy Poprad s podielom 12,3 %, Kežmarok (11,4 %) a Vranov nad Topľou (10,8 %). **Pre nové firmy je najmenej atraktívnym okres Medzilaborce**, kde v roku 2020 vzniklo len 148 nových podnikateľských subjektov, čo predstavuje 1,2 % zo všetkých novoregistrovaných subjektov v kraji. Nižší počet vznikov odráža celkovo nízku podnikateľskú aktivitu, ktorá je evidovaná napríklad aj v okresoch Stropkov alebo Levoča.

Graf 13: Miera vznikov MSP podľa krajov, 2020

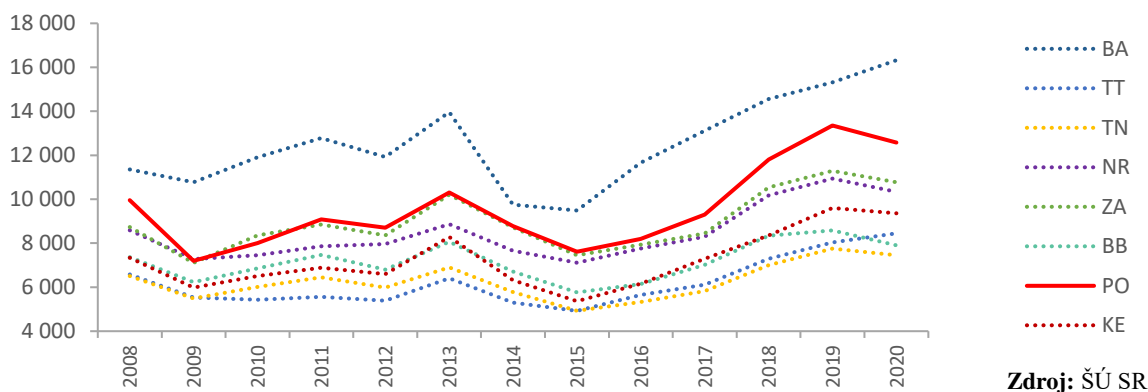
Miera vznikov, vyjadrujúca podiel nových MSP na celkovom počte registrovaných MSP, indikuje vysokú aktivitu začínajúcich podnikateľov v Prešovskom kraji. V roku 2020 pripadalo približne **11 vzniknutých na 100 registrovaných MSP so sídlom na území kraja**. Miera vznikov MSP je najvyššia medzi kraji, pričom celonárodnú úroveň preyšuje o 2,1 bodu. V prepočte na celkový počet podnikateľských subjektov vzniká najmenej MSP v Bratislavskom kraji (7,6).

Medzi novými MSP bolo najviac živnostníkov, ktorí tvorili viac ako tri štvrtiny - 76,9 %. Ide o najvyšší podiel živnostníkov na Slovensku. S podielom 16,5 % nasledovali MSP – právnické osoby. Osoby podnikajúce v slobodných povolaniach tvorili 6,3 % a samostatne hospodáriaci roľníci 0,4 %.

V porovnaní s celým Slovenskom sú medzi novovzniknutými MSP v Prešovskom kraji **výraznejšie zastúpení podnikatelia z odvetvia stavebníctva**, ktorí tvoria až 41,7 %. Aj tento výsledok potvrdzuje dôležitosť stavebníctva pre podnikateľov v kraji. Významne k tomu prispievajú živnostníci. Práve živnostníci podnikajúci v odvetví stavebníctva často vykonávajú pre zamestnávateľa činnosť, ktorá vykazuje znaky závislej práce. Ďalšia **pätina (19,2 %) nových MSP pôsobí v obchodných službách** – SK NACE K až N. Je to o 11,6 p. b. menej ako v prípade Slovenska. Napriek vhodným podmienkam pre rozvoj cestovného ruchu vzniká najmenej (2,8 %) nových MSP v odvetví ubytovanie a stravovanie.

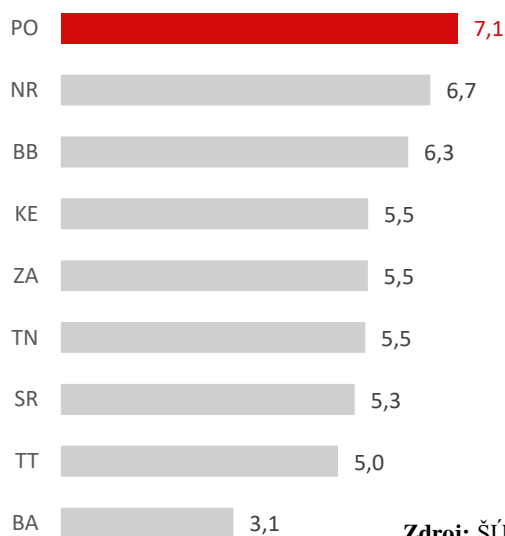
Odhladnuc od situácie v roku 2020 sa počet nových registrácií v kraji postupne zvyšuje už od roku 2016. **V období od roku 2015 do konca roku 2020 sa počet novovzniknutých MSP zvýšil o 65,2 %.** V prípade celého Slovenska došlo v rovnakom období k nárastu nových registrácií počas jedného roka o 58,0 %. Pre porovnanie, počet nových MSP rástol najrýchlejšie v Košickom kraji o 74,6 %.

Graf 14: Počet vzniknutých MSP podľa krajov, 2008-2020

V roku 2020 zároveň zaniklo 7 968 podnikateľských subjektov so sídlom na území kraja. **Z celkového počtu zaniknutých podnikateľských subjektov na Slovensku to predstavuje 16,7 %.** Ide o najvyšší počet zánikov na úrovni jednotlivých krajov. Prijímanie rozličných opatrení na podporu podnikateľského sektora v období koronakrízy sa pozitívne prejavilo na **medziročnom poklese zaniknutých podnikateľských subjektov o 11,7 %.** Na celom Slovensku došlo k medziročnému poklesu počtu zaniknutých subjektov o 15,1 %. Údaje naznačujú, že vedľajším vplyvom podpory štátu v období koronakrízy bolo aj udržanie takých podnikateľských subjektov, ktoré by za normálnych okolností pravdepodobne ukončili svoju činnosť. Vyšší počet zanikajúcich firiem preto možno očakávať po ukončení podporných opatrení v rokoch 2021 a 2022.

Graf 15: Miera zánikov podnikateľských subjektov podľa krajov, 2020

Miera zánikov, vyjadrujúca podiel zaniknutých podnikateľských subjektov na celkovom počte registrovaných subjektov, indikuje vyššiu intenzitu zanikajúcich podnikateľov v kraji. **V roku 2020 pripadalo 7 zaniknutých podnikateľských subjektov na 100 firiem so sídlom na území kraja.** V porovnaní s ďalšími kraji je miera zánikov v Prešovskom kraji najvyššia.

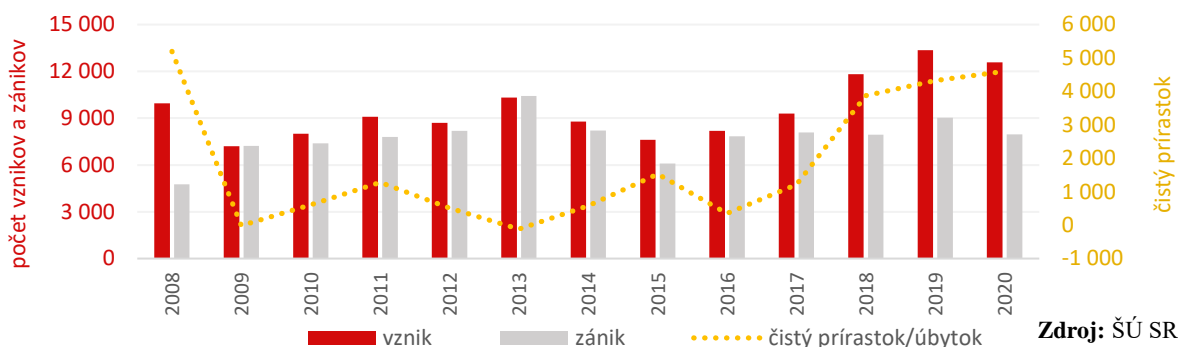
Vysoká miera zánikov, ale aj celkovo dynamika vznikov a zánikov súvisí s vysokým počtom živnostníkov. Založenie alebo ukončenie živnosti, prípadne jej pozastavenie, je už v dnešných podmienkach administratívne rýchle a jednoduché. To umožňuje záujemcom o podnikanie, resp. existujúcim podnikateľom flexibilne reagovať na nové príležitosti, zmeny na trhu a kvalitu podnikateľského prostredia.

Živnostníci tvorili až 86,6 % zo všetkých zaniknutých podnikateľských subjektov v kraji počas roka 2020. Štruktúru zaniknutých subjektov podľa právnej formy ďalej doplnili podniky – právnické osoby (6,6 %), slobodné povolania (6,2 %) a samostatne hospodáriaci roľníci s podielom 0,6 %.

Najväčší podiel zo zaniknutých podnikateľských subjektov (39,3 %) pôsobil v **stavebníctve**. Nasledujú obchodné služby - SK NACE K až N a priemysel s rovnakým podielom 16,3 %. Odvetvová štruktúra zaniknutých firiem v kraji sa vo veľkej miere zhoduje so stavom na národnej úrovni. Výnimkou je vyšší podiel odvetvia stavebníctva a priemyslu v kraji a naopak nižšie zastúpenie obchodných služieb a obchodu.

Pozitívnym znakom je vývoj počtu zaniknutých podnikateľských subjektov počas uplynulých piatich rokov. **Stabilný počet zaniknutých subjektov a každoročné zvyšovanie početnosti nových MSP po roku 2015, viedli k dynamickému nárastu čistého prírastku firiem**. Kým v roku 2016 bol v kraji zaznamenaný čistý prírastok na úrovni 350 subjektov, v roku 2020 to už bolo 4 604, čo predstavuje doterajšie maximum v pokrízovom období.

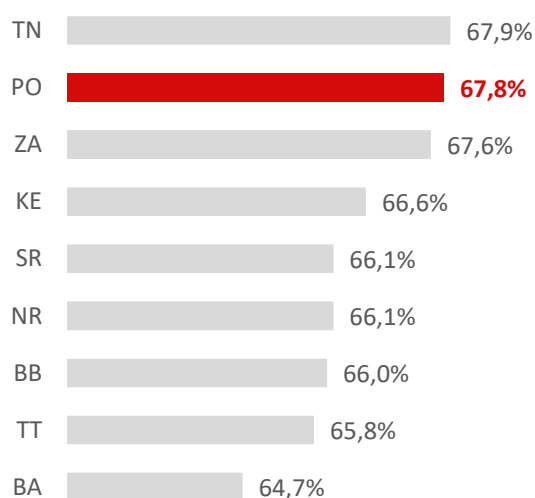
Graf 16: Čistý prírastok podnikateľských subjektov v Prešovskom kraji, 2008-2020

5 Finančné ukazovatele MSP

V roku 2019 dosiahol podiel malých a stredných podnikov s kladným hospodárskym výsledkom (v rátane nulového HV) v Prešovskom samosprávnom kraji **67,8 %**. Takmer jedna tretina subjektov dosiahla záporný hospodársky výsledok. V medziročnom porovnaní sa podiel subjektov s kladným hospodárskym výsledkom mierne zvýšil (o 0,2 p. b.). V porovnaní s rokom 2015 sa zastúpenie uvedených subjektov naopak znížilo. **PSK sa zaraduje medzi kraje s najvyšším podielom subjektov s kladným hospodárskym výsledkom** spomedzi regiónov SR.

Graf 17: Podiel MSP s kladným hospodárskym výsledkom podľa krajov, 2019

Zdroj: finančné výkazy podnikateľských subjektov, spracované SBA

rentability aktív na úrovni 1,87 %. Dosiadnutá rentabilita aktív bola najnižšia v rámci sledovaného obdobia 2015-2019.

Miera zadlženosti aktív vyjadruje podiel záväzkov na vlastnom imaní a záväzkoch spolu, resp. na aktívach. Mediánová **zadlženosť aktív** malých a stredných podnikov v Prešovskom samosprávnom kraji sa v roku 2019 **znížila na 49,9 %**. Pokles zadlženosti MSP je dosahovaný každoročne od roku 2015.

Prístup k externým finančným zdrojom patrí medzi základné faktory ovplyvňujúce rozvoj sektora MSP. Miera využívania bankových úverov MSP v Prešovskom samosprávnom kraji sa v roku 2019 mierne znížila. **Podiel MSP využívajúcich bankové úvery poklesol na 21,8 %**. V porovnaní s ostatnými regiónmi však MSP v PSK využívajú bankové úvery nadpriemerne. **Podiel nákladových úrokov na bankových úveroch MSP dosiahol 5,2 %**. Od roku 2015 sa podiel nákladových úrokov na bankových úveroch výraznejšie nezmenil.

Likvidita II. stupňa kvantifikuje podiel obežných aktív bez zásob a celkových krátkodobých záväzkov. Schopnosť MSP uhrádzať krátkodobé záväzky pohotovosťnými prostriedkami a krátkodobými pohľadávkami sa v Prešovskom samosprávnom kraji v roku 2019 zlepšila. **Medián likvidity II. stupňa MSP dosiahol 1,55**. Rast likvidity II. stupňa je

Ukazovateľ rentability tržieb vypovedá o zhodnotení spotrebovaných vstupov tým, že kvantifikuje výšku zisku v eure tržieb. V roku 2019 sa malým a stredným podnikom so sídlom v Prešovskom samosprávnom kraji mediánová **hodnota rentability tržieb mierne znížila na 5,09 %**. Pokles rentability tržieb je možné sledovať aj v porovnaní s rokom 2015. K poklesu rentability dochádzalo aj na úrovni celej SR.

Ukazovateľ rentability aktív charakterizuje zhodnotenie celkových aktív podniku. Ukazovateľ je zostavený ako pomer dosiahnutého zisku pred zdanením k celkovým aktívam. Podľa spracovaných údajov z finančných výkazov zaznamenali malé a stredné podniky mediánovú hodnotu

možné pozorovať každoročne. Likvidita III. stupňa (celková) v porovnaní s likviditou II. stupňa zohľadňuje aj menej likvidné položky majetku – zásoby. Obdobe ako v prípade likvidity II. stupňa, rast zaznamenal aj **medián koeficientu likvidity III. stupňa, ktorý sa zvýšil na 1,76.**

Ukazovateľ obrat aktív vyjadruje pomer tržieb k celkovým aktívam podniku, pričom umožňuje posúdiť, ako účinne podniky využívajú svoj majetok. **Medián obratu aktív MSP v Prešovskom samosprávnom kraji v roku 2019 dosiahol úroveň 1,03.** Medziročne sa nezmenil a v porovnaní s rokom 2015 zaznamenal pokles. Napriek tomu MSP v Prešovskom kraji dosahujú nadpriemernú úroveň zhodnotenia majetku v rámci SR.

Ukazovateľ doby splatnosti krátkodobých záväzkov z osobného styku, ktorý vypovedá o dobe vysporiadania krátkodobých záväzkov voči obchodným partnerom v dňoch vykazuje pozitívny vývoj. **Doba splatnosti krátkodobých záväzkov z obchodného styku MSP v kraji sa v roku 2019 znížila na 8,5 dňa (medián).** Platobná disciplína MSP v Prešovskom samosprávnom kraji sa zlepšuje aj od roku 2015. Pozitívny vývoj zaznamenáva aj doba splatnosti krátkodobých pohľadávok z obchodného styku. **Prostredná hodnota doby splatnosti krátkodobých pohľadávok z obchodného styku MSP sa v roku 2019 znížila na 19,6 dňa.**

V roku 2019 dosiahla prostredná hodnota **finančnej produktivity práce MSP 1,45 Eur.** V medziročnom porovnaní sa mierne zvýšila. Dosiahnutá úroveň finančnej produktivity práce znamená, že z 1 Eur osobných nákladov sa vyprodukovalo 1,45 Eur pridanej hodnoty.

Podľa **Altmanovho indexu finančného zdravia** bolo v roku 2019 v Prešovskom samosprávnom kraji **v dobrej finančnej situácii 42,5 % malých a stredných podnikov. Prešovský samosprávny kraj dosahuje najvyššie zastúpenie MSP v dobrej finančnej situácii v rámci ostatných regiónov Slovenska.** V zlej finančnej situácii bola takmer jedna tretina (30,8 %) MSP. Jedna štvrtina (26,7 %) MSP pôsobila v sivej zóne.

Tabuľka 3: Finančné ukazovatele MSP v PSK, 2015-2019

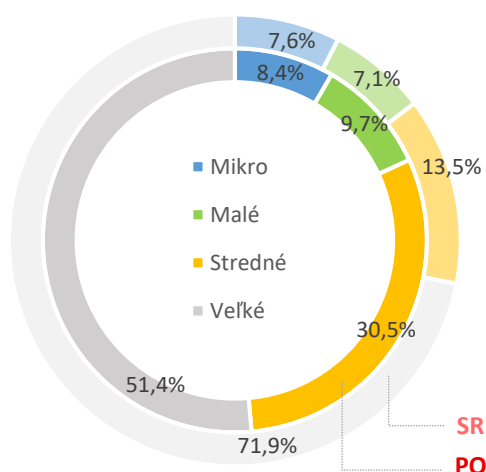
Ukazovateľ / rok	2015	2016	2017	2018	2019	
Podiel MSP s kladným hospodárskym výsledkom	70,1%	70,6%	70,7%	67,6%	67,8%	
Rentabilita tržieb	6,54%	6,86%	7,06%	5,10%	5,09%	
Rentabilita aktív	4,06%	4,02%	3,99%	2,04%	1,87%	
Celková zadlženosť aktív	57,5%	55,9%	53,6%	51,3%	49,9%	
Podiel MSP využívajúci bankové úvery	21,2%	22,2%	22,0%	22,1%	21,8%	
Podiel úrokov na bankových úveroch	5,16%	5,23%	5,31%	5,26%	5,20%	
Likvidita II. Stupňa	1,24	1,3	1,38	1,47	1,55	
Likvidita III. Stupňa			1,58	1,66	1,76	
Obrat aktív	1,06	1,05	1,03	1,03	1,03	
Doba splatnosti záväzkov	12,6	12,5	11,2	9,5	8,5	
Doba splatnosti pohľadávok	26,7	26,1	24,8	21,2	19,6	
Finančná produktivita práce	1,52	1,52	1,55	1,44	1,45	
Index finančného zdravia	Dobrá finančná situácia	43,9%	42,5%	42,3%	42,1%	42,5%
	Sivá zóna	24,6%	25,9%	26,6%	27,1%	26,7%
	Zlá finančná situácia	31,5%	31,6%	31,1%	30,8%	30,8%

Zdroj: finančné výkazy podnikateľských subjektov, spracované SBA

6 Postavenie MSP v zahraničnom obchode

Podnikateľské subjekty so sídlom na území Prešovského samosprávneho kraja vyviezli počas roka 2019 tovar v celkovej hodnote 3 000,3 mil. Eur. Je to najnižšia hodnota vývozu zo všetkých krajov na Slovensku a predstavuje len 4,7 % celkového vývozu Slovenska. **Takmer polovicu celkového vývozu firiem z Prešovského kraja (48,6 %; resp. 1 458,7 mil. Eur) realizovali malé a stredné podniky.**

Graf 18: Štruktúra vývozu podľa veľkosti vyvážajúcich, 2019

Zdroj: ŠÚ SR

Z jednotlivých veľkostných kategórií MSP v kraji sa na vývoze najvýraznejšie podieľali stredné podniky, ktoré realizovali takmer tretinu (30,5 %) celkového vývozu. Nasledujú malé podniky s podielom na vývoze 9,7 % a mikropodniky (vrátane subjekty s nezisteným počtom zamestnancov s 8,4 %).

Pozícia MSP na vývoze je v Prešovskom kraji podstatne silnejšia ako v prípade väčšiny krajov na Slovensku. Z tohto dôvodu sa zároveň vymyká „štandardnejšiemu“ rozloženiu podľa veľkostných kategórií podnikov z iných krajov. V porovnaní so štruktúrou vývozu na celom Slovensku je v Prešovskom kraji významnejšia pozícia stredných podnikov. Významnejší podiel na vývoze dosahujú už len MSP so sídlom na území Nitrianskeho kraja (51,6 %).

Veľké podniky realizujú približne polovicu celkového vývozu kraja. V roku 2019 to bolo 51,4 %. K nižšiemu podielu veľkých podnikov na vývoze v porovnaní s celým Slovenskom (rozdiel 20,5 p. b.) prispieva najmä nízky počet veľkých podnikov na území kraja (50 na konci roka 2020, resp. 0,06 % zo všetkých aktívnych podnikateľských subjektov v kraji). Druhým faktorom môže byť nízka miera internacionalizácie veľkých podnikov, keďže údaje naznačujú podpriemerný podiel vyvážajúcich veľkých podnikov zo všetkých aktívnych veľkých podnikov v kraji (72,0 % vs. celé Slovensko 75,1 %).

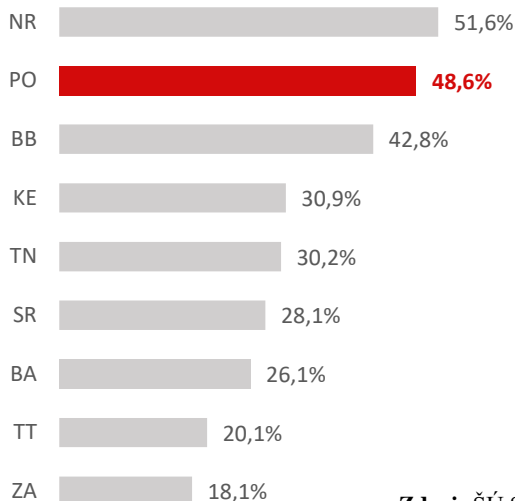
Z celkového vývozu MSP na Slovensku v roku 2019 realizovali MSP so sídlom v Prešovskom kraji 8,1 %. Nižší podiel na vývoze mal už len Banskobystrický kraj. Všeobecne však platí, že v regionálnej štruktúre vývozu MSP na úrovni krajov možno pozorovať značnú variabilitu². Pre kraje ležiace v západnej časti krajiny je typický vyšší podiel na celkovom vývoze MSP v porovnaní s východnou časťou Slovenska.

V prípade Prešovského kraja je vysoký podiel MSP na vývoze paradoxne výsledkom pomerne nízkeho počtu **vyvážajúcich, ktorý v roku 2019 predstavoval podľa metodiky ŠÚ SR 2 711 subjektov.** Zo všetkých vyvážajúcich MSP na Slovensku tak tvoria len 8,7 %, čo je medzi kraji SR najmenej. Okrem toho, v Prešovskom kraji pripadá najmenej vývozcov na

² Podrobnejšie zhodnotenie postavenia MSP v zahraničnom obchode Slovenska dostupné v pravidelnej analýze SBA na: <http://monitoringmsp.sk/2020/05/15/analyticke-a-statisticke-vystupy-pravidelne/>

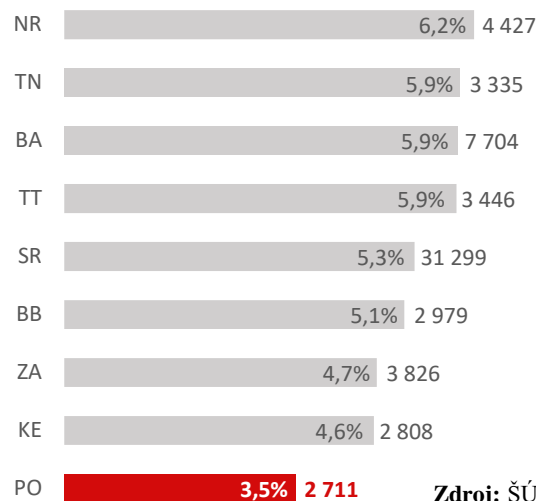
100 aktívnych MSP. V roku 2019 to bolo len 3,5. Tento stav je výsledkom vysokého počtu aktívnych MSP v kraji, najmä živnostníkov (tretí najvyšší na Slovensku) a nízkeho počtu vývozcov. Ani v medziročnom vývoji nepanujú pozitívne trendy. V porovnaní s rokom 2018 sa počet vyvážajúcich MSP v kraji zvýšil len minimálne o 0,8 %, resp. o 22 subjektov. Na celom Slovensku dosiahlo tempo rastu vyvážajúcich MSP v rovnakom období 2,7 %.

Graf 19: Podiel MSP na objeme vývozu podľa krajov, 2019

Zdroj: ŠÚ SR

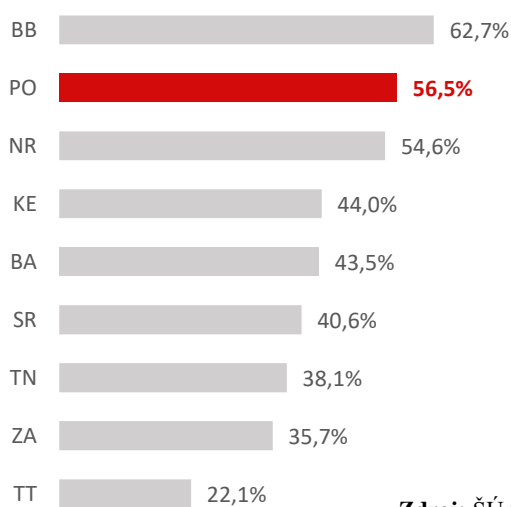
Graf 20: Podiel vyvážajúcich MSP na 100 aktívnych MSP podľa krajov a ich počet, 2019

Zdroj: ŠÚ SR

V roku 2019 dosiahol celkový objem dovozu realizovaný podnikateľskými subjektami so sídlom v Prešovskom kraji 2 666,2 mil. Eur. **Malé a stredné podniky z toho realizovali viac ako polovicu (56,5 %, resp. 1 507,4 mil. Eur).** Pozícia MSP na dovoze je teda podstatne významnejšia ako v prípade vývozu. Pre porovnanie, podiel MSP na celkovom dovoze Slovenska predstavoval v rovnakom roku 40,6 %.

Graf 21: Podiel MSP na objeme dovozu podľa krajov, 2019

Zdroj: ŠÚ SR

Z jednotlivých veľkostných kategórií MSP sa na dovoze významne podieľali najmä stredné podniky. Tie realizovali takmer štvrtinu (23,5 %) všetkého dovozu v kraji. Nasledujú mikropodniky s 18,1 % a malé podniky s 14,9 %. **Veľké podniky sa podieľali na 43,5 % celkového dovozu.** Uvedená štruktúra sa najviac približuje Nitrianskemu kraju.

Z celkového dovozu MSP na Slovensku v roku 2019, realizovali MSP so sídlom v Prešovskom kraji len **5,5 %, čo je najmenej medzi všetkými kraji.** Naopak, v regionálnej štruktúre dovozu MSP má dlhodobu dominantnú pozíciu Bratislavský kraj. V roku 2019 realizovali MSP z tohto kraja až 44,1 % dovozu.

7 High-tech ukazovatele MSP

Úroveň rozvoja znalostnej ekonomiky je možné posudzovať okrem iných ukazovateľov aj prostredníctvom štatistických ukazovateľov high-tech. Štatistika high-tech je založená na definícii technologických sektorov, pri ktorých sa berie do úvahy intenzita výskumu a vývoja v danom odvetví vyjadrená podielom výdavkov na výskum a vývoj z pridanej hodnoty. Odvetvia sú vymedzené prostredníctvom klasifikácie SK NACE.

Odvetvia s vysokou technologickou úrovňou (high-tech) zahŕňajú ekonomické činnosti s vysokou intenzitou výskumu a vývoja. Medzi high-tech odvetvia sa zaraďujú nasledovné ekonomické činnosti:

High-tech odvetvia priemyselnej výroby

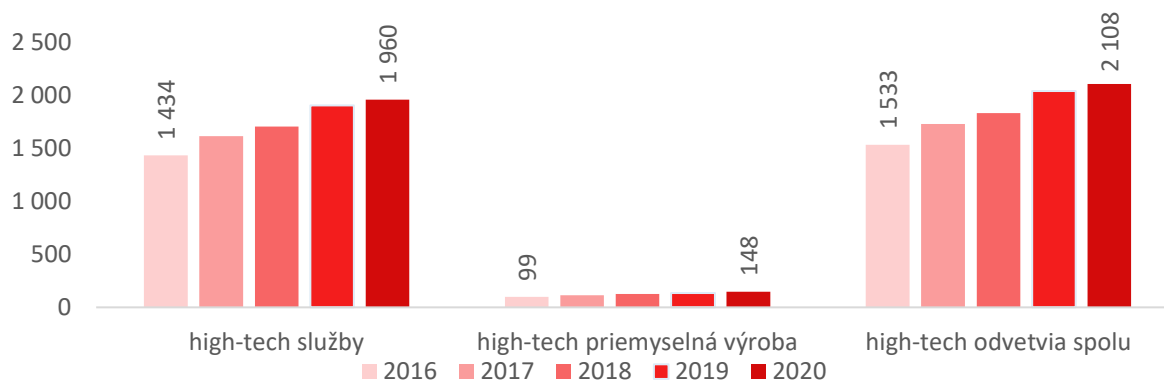
- 21 výroba základných farmaceutických výrobkov a farmaceutických prípravkov
- 26 výroba počítačových, elektronických a optických výrobkov
- 30.3 výroba lietadiel a kozmických lodí a podobných zariadení

High-tech odvetvia služieb (poznatkovo/znalostne intenzívne služby s vysokou technologickou úrovňou)

- 59 výroba filmov, videozáznamov a televíznych programov, príprava a zverejňovanie zvukových nahrávok
- 60 činnosti pre rozhlasové a televízne vysielanie
- 61 telekomunikácie
- 62 počítačové programovanie, poradenstvo a súvisiace služby
- 63 informačné služby
- 72 vedecký výskum a vývoj³

V roku 2020 pôsobilo v Prešovskom samosprávnom kraji v high-tech sektoroch 2 108 aktívnych malých a stredných podnikateľov (vrátane FO - podnikateľov). V porovnaní s rokom 2019 sa početnosť malých a stredných podnikov v high-tech sektoroch zvýšila o 3,3 %. Ako pozitívnu skutočnosť možno hodnotiť každoročne rastúci počet malých a stredných podnikov v high-tech sektoroch dosahovaný počas celého monitorovacieho obdobia 2016-2020.

Graf 22: Vývoj početnosti MSP v high-tech sektoroch v PSK

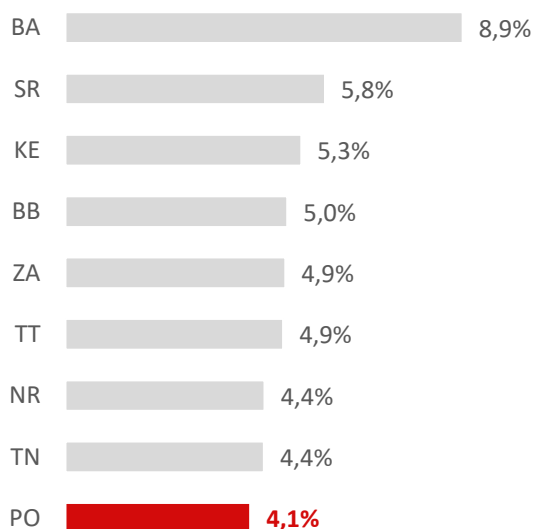

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

³ Celkové vymedzenie odvetví podľa technologickej úrovne a znalostnej intenzity služieb je uvedené v prílohe, v tabuľke 4 a 5.

Z celkového počtu malých a stredných podnikov v kraji pôsobiacich v high-tech sektoroch bolo **1 960 evidovaných v high-tech službách** (poznatkovo/znalostne intenzívne služby s vysokou technologickou úrovňou) a **148 v high-tech odvetviach priemyselnej výroby**. Početnosť malých a stredných podnikov v high-tech odvetviach sa vyznačuje rastúcou dynamikou hlavne vplyvom rastu MSP v high-tech službách.

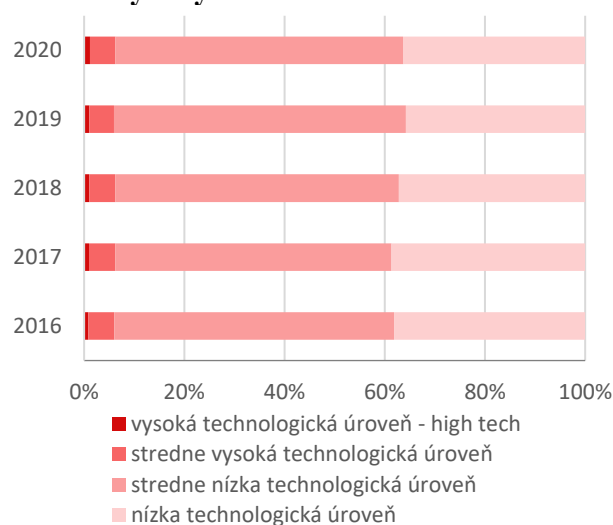
Graf 23: Podiel MSP v high-tech odvetviach na celkovom počte MSP v odvetviach priemyselnej výroby a služieb, 2020

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

jedna polovica (57,5 %) malých a stredných podnikov bola aktívna v sektoroch so stredne nízkou technologickou úrovňou a viac ako jedna tretina (36,3 %) v sektoroch s nízkou technologickou úrovňou. V posudzovanom období 2016-2020 dochádzalo k miernemu nárastu zastúpenia sektora vysokej technologickej úrovne.

Graf 24: Štruktúra MSP v odvetví priemyselnej výroby podľa technologickej úrovne výroby v PSK

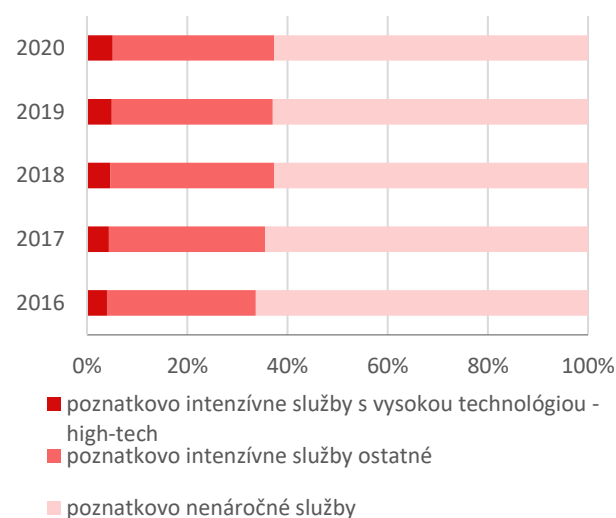

V roku 2020 dosiahol podiel malých a stredných podnikov v Prešovskom samosprávnom kraji v high-tech odvetviach 4,1 %.

V porovnaní s ostatnými kraji SR dosahuje Prešovský kraj najnižší podiel MSP v high-tech odvetviach, čo poukazuje na nedostatočnú úroveň rozvoja znalostnej ekonomiky a potrebu jej podpory.

V kraji pôsobilo na konci roka 2020 **v odvetví priemyselnej výroby 1,1 % subjektov v sektoroch výroby vysokej technologickej úrovne** (ekonomické činnosti s vysokou intenzitou výskumu a vývoja) a 5,0 % v sektoroch výroby stredne vysokej technologickej úrovne (ekonomické činnosti so stredne vysokou intenzitou výskumu a vývoja). Viac ako

Graf 25: Štruktúra MSP v odvetví služieb podľa poznatkovej náročnosti v PSK

Zdroj: SBA, spracované na základe údajov Registra organizácií ŠÚ SR

Podiel high-tech poznatkovo intenzívnych služieb dosiahol 5,1 %. Takmer jedna tretina (32,2 %) z celkového počtu MSP v odvetví služieb (sekcia SK NACE G až S pokrývajúca súhrnne obchod a služby) pôsobila v ostatných poznatkovo intenzívnych službách (trhové, finančné a iné poznatkovo intenzívne služby). V poznatkovo nenáročných službách vykonávalo svoju činnosť 62,9 % malých a stredných podnikov.

V období medzi rokom 2016 a 2020 je zreteľný pozitívny trend nárastu zastúpenia sektora poznatkovo intenzívnych služieb s vysokou technológiou a ostatných poznatkovo intenzívnych služieb. Uvedené tendencie sú sprevádzané poklesom zastúpenia sektora poznatkovo nenáročných služieb.

Zhrnutie

- Prešovský samosprávny kraj patrí medzi kraje SR s najvyšším počtom malých a stredných podnikov. V roku 2020 bolo v kraji registrovaných 77 657 MSP, čo predstavuje 13,0 % zo všetkých aktívnych MSP na Slovensku.
- Najpočetnejšie zastúpenou veľkostnou kategóriou sú mikropodniky, ktoré tvorili 97,6 % všetkých podnikateľských subjektov v kraji.
- Z dlhodobého hľadiska sa počet MSP v kraji zvyšuje. Za uplynulých 15 rokov sa ich počet zvýšil o tretinu (33,2 %). Na celom Slovensku sa početnosť MSP počas rovnakého obdobia zvýšila o 30,6 %.
- Prešovský kraj dosahuje mierne podpriemernú mieru podnikateľskej aktivity MSP. Na 100 ekonomicky aktívnych obyvateľov v kraji pripadá 20 aktívnych MSP. Na Slovensku je to 22 MSP na 100 ekonomicky aktívnych obyvateľov.
- Najviac malých a stredných podnikov má svoje sídlo v okrese Prešov (21,8 %). Vyším počtom MSP disponujú aj okresy Poprad, Bardejov a Stará Ľubovňa, ktoré spolu s okresom Prešov koncentrujú viac ako polovicu (54,5 %) všetkých MSP v kraji. Miera podnikateľskej aktivity je najvyššia v okrese Stará Ľubovňa, kde pripadá približne 28 MSP na 100 ekonomicky aktívnych obyvateľov.
- V štruktúre MSP podľa právnych foriem prevládajú fyzické osoby – podnikatelia s podielom 69,5 %. Ide o najvyššie zastúpenie FO – podnikateľov medzi kraji v SR. MSP – právnické osoby tvorili 30,5 %. Z dlhodobého hľadiska sa štruktúra MSP v PSK vyvíja v súlade s národnou úrovňou, pre ktorú je typický postupný pokles podielu FO – podnikateľov a rast MSP – právnických osôb. V PSK však klesá zastúpenie FO – podnikateľov pomalšie.
- V skupine MSP podnikajúcich ako fyzické osoby – podnikatelia dlhodobo pretrvávajú dominantné zastúpenie živnostníkov, ktoré v roku 2020 predstavovalo 93,7 %. Štruktúra MSP – právnických osôb podľa právnej formy približne zodpovedá štruktúre na národnej úrovni s dominantným podielom spoločností s ručením obmedzeným, ktoré v roku 2020 tvorili 88,9 %.
- Najvýznamnejším sektorom v odvetvovej štruktúre malých a stredných podnikov v kraji sú služby s podielom 35,0 %. V porovnaní s ostatnými kraji je však podiel služieb najnižší. Veľmi dôležitú úlohu v PSK zohráva stavebníctvo. Jeho podiel medzi MSP dosahuje 28,0 %, čo je o 9,9 p. b. viac ako na Slovensku.
- V roku 2020 tvorili ženy v Prešovskom samosprávnom kraji 21,8 % podiel na celkovom počte aktívnych fyzických osôb – podnikateľov. Zastúpenie mužov predstavovalo 78,2 %. Dlhodobý vývoj zastúpenia žien medzi podnikateľmi v PSK nevykazuje pozitívne tendencie.
- Najviac FO – podnikateľov pôsobí vo vekových kategóriách 40 až 49-ročných (25,7 %) a 30 až 39-ročných (24,7 %). PSK sa zaraďuje medzi kraje s najvyšším zastúpením mladých podnikateľov vo veku menej ako 30 rokov, čo súvisí s vekovou štruktúrou obyvateľstva. V roku 2020 bol vo veku menej ako 30 rokov každý piaty podnikateľ

(21,0 %). Zastúpenie mladých podnikateľov sa z dlhodobého hľadiska zvyšuje. Vo vekovej kategórii 60 a viac rokov pôsobí len 8,9 % podnikateľov.

- V kraji každoročne vzniká a zaniká nadpriemerný počet firiem. Počas roka 2020 bolo zaregistrovaných 12 572 nových malých a stredných podnikov, čo predstavuje 15,1 % z celého Slovenska. Na 100 MSP v kraji tak pripadá 11 novovzniknutých. Ide teda o najvyššiu mieru vznikov medzi kraji SR. Rast počtu nových MSP od roku 2016 prerušila koronakríza. Počet nových registrácií v kraji sa vplyvom negatívnych dopadov pandémie medziročne znížil o 5,8 %.
- Podnikateľskú činnosť počas roka 2020 v kraji ukončilo 7 968 subjektov. Miera zánikov v PSK je najvyššia v SR. Na 100 firiem v kraji tak pripadá 7 zaniknutých. Vplyvom podporných opatrení v čase koronakrízy sa počet zánikov v kraji medziročne znížil o 11,7 %.
- V roku 2019 dosiahol podiel MSP s kladným hospodárskym výsledkom v PSK 67,8 %. Takmer jedna tretina subjektov dosiahla záporný hospodársky výsledok. PSK sa zaraďuje medzi kraje s najvyšším podielom subjektov s kladným hospodárskym výsledkom spomedzi regiónov SR.
- Mediánová zadlženosť aktív malých a stredných podnikov v kraji sa v roku 2019 znížila na 49,9 %. Pokles dosiahla aj miera využívania bankových úverov MSP. V porovnaní s ostatnými regiónmi, však MSP v PSK využívajú bankové úvery nadpriemerne. Schopnosť MSP uhrádzať krátkodobé záväzky pohotovostnými prostriedkami a krátkodobými pohľadávkami sa zlepšila. Pozitívny vývoj zaznamenáva aj doba splatnosti krátkodobých pohľadávok z obchodného styku. Stredná hodnota finančnej produktivity práce MSP sa zvýšila na 1,45 Eur.
- MSP v Prešovskom samosprávnom kraji zohrávajú významnú úlohu pri vývoze. Počas roka 2019 vyviezli tovar v celkovej hodnote 1 458,7 mil. Eur, čo predstavuje 48,6 % vývozu firiem so sídlom v kraji. Z celkového vývozu MSP zo Slovenska však firmy z PSK realizovali len 8,1 %. PSK sa vyznačuje najnižším počtom vyvážajúcich MSP. Vývoz realizovalo len 3,5 % aktívnych MSP v kraji.
- Podobná situácia je aj v prípade dovozu. MSP v roku 2019 realizovali až 56,5 % dovozu firiem so sídlom v kraji. Avšak, z celkového dovozu MSP na Slovensku tvoril PSK len 5,5 %. Zahranično-obchodná aktivita MSP v PSK je tak najnižšia na Slovensku.
- V roku 2020 pôsobilo v high-tech sektoroch 2 108 aktívnych malých a stredných podnikateľov (vrátane FO - podnikateľov). V porovnaní s rokom 2019 sa početnosť MSP v high-tech sektoroch zvýšila o 3,3 %.
- Podiel MPS v high-tech odvetviach predstavoval 4,1 %. V porovnaní s ostatnými kraji SR dosahuje PSK najnižší podiel MSP v high-tech odvetviach, čo poukazuje na nedostatočnú úroveň rozvoja znalostnej ekonomiky a potrebu jej podpory.

Prílohy

Tabuľka 4: Rozdelenie sektorov priemyselnej výroby podľa technologickej úrovne priemyselnej výroby na základe klasifikácie SK NACE

Technologický sektor	Odvetvia výroby podľa SK NACE Rev. 2
Vysoká technológia	21 výroba základných farmaceutických výrobkov a farmaceut. prípravkov 26 výroba počítačových, elektronických a optických výrobkov 30.3 výroba lietadiel a kozmických lodí a podobných zariadení
Stredne vysoká technológia	20 výroba chemikálií a chemických produktov 25.4 výroba zbraní a munície 27 až 29 výroba elektrických zariadení; výroba strojov a zariadení i.n.; výroba motorových vozidiel, návesov a prívosov 30 výroba ostatných dopravných prostriedkov bez 30.1 stavba lodí a člnov a bez 30.3 výroba lietadiel a kozmických lodí a podobných zariadení 32.5 výroba lekárskeho a dentálnych nástrojov a potrieb
Stredne nízka technológia	18.2 reprodukcia záznamových médií 19 výroba koksu a rafinovaných ropných produktov 22 až 24 výroba výrobkov z gumy a plastu; výroba ostatných nekovových minerálnych výrobkov; výroba a spracovanie kovov 25 výroba kovových konštrukcií okrem strojov a zariadení bez 25.4 výroba zbraní a munície 30.1 stavba lodí a člnov 33 oprava a inštalácia strojov a prístrojov
Nízka technológia	10 až 17 výroba potravín; výroba nápojov; výroba tabakových výrobkov; výroba textilu; výroba odevov; výroba kože a kožených výrobkov; spracovanie dreva a výroba výrobkov z dreva a korku okrem nábytku; výroba predmetov zo slamy a prúteného materiálu; výroba papiera a papierových výrobkov 18 tlač a reprodukcia záznamových médií bez 18.2 reprodukcia záznamových médií 31 výroba nábytku 32 iná výroba bez 32.5 výroba lekárskeho a dentálnych nástrojov a potrieb
Spracovateľský priemysel spolu	10 až 33

Tabuľka 5: Rozdelenie sektorov služieb podľa znalostnej intenzity a technologickej úrovne služieb na základe klasifikácie SK NACE

Technologický sektor	Odvetvia služieb podľa SK NACE Rev. 2
Znalostne intenzívne služby	
Znalostne intenzívne služby s vysokou technológiou	59 až 63 výroba filmov, videozáznamov a televíznych programov, príprava a zverejňovanie zvukových nahrávok; činnosti pre rozhlasové a televízne vysielanie; telekomunikácie; počítačové programovanie, poradenstvo a súvisiace služby; informačné služby 72 vedecký výskum a vývoj
Znalostne intenzívne trhové služby (bez služieb s vysokou technológiou a finančného sprostredkovania)	50 vodná doprava 51 letecká doprava 69 až 71 právne a účtovnícke činnosti; vedenie firiem, poradenstvo v oblasti riadenia; architektonické a inžinierske činnosti, technické testovanie, analýzy 73 až 74 reklama a prieskum trhu; ostatné odborné, vedecké a technické činnosti 78 sprostredkovanie práce 80 bezpečnostné a pátracie služby
Znalostne intenzívne finančné služby	64 až 66 finančné služby okrem poistenia a dôchodkového zabezpečenia; poistenie, zaistenie a dôchodkové zabezpečenie okrem povinného sociálneho poistenia; pomocné činnosti finančných služieb a poistenia
Ostatné znalostne intenzívne služby	58 nakladateľské činnosti 75 veterinárne činnosti 84 verejná správa a obrana; povinné sociálne poistenie 85 až 93 vzdelávanie; zdravotníctvo; starostlivosť v pobytových zariadeniach (rezidenčná starostlivosť); sociálna práca bez ubytovania; tvorivé, umelecké a zábavné činnosti; činnosti knižníc, archívov, múzeí a ostatných kultúrnych zariadení; činnosť herní a stávkových zariadení; športové, zábavné a rekreačné činnosti
Znalostne menej intenzívne služby	
Znalostne menej intenzívne trhové služby	45 až 47 veľkoobchod a maloobchod a oprava motorových vozidiel a motocyklov; veľkoobchod okrem motorových vozidiel a motocyklov; maloobchod okrem motorových vozidiel a motocyklov 49 pozemná doprava a doprava potrubím 52 skladové a pomocné činnosti v doprave 55 až 56 ubytovanie; činnosti reštaurácií a pohostinstiev 68 činnosti v oblasti nehnuteľností 77 prenájom a lízing 79 činnosti cestovných agentúr, rezervačné služby cestovných kancelárií a súvisiace činnosti 81 činnosti súvisiace s údržbou zariadení a krajinnou úpravou 82 administratívne, pomocné kancelárske a iné obchodné pomocné činnosti 95 oprava počítačov, osobných potrieb pre domácnosti
Ostatné znalostne menej intenzívne služby	53 poštové služby a služby kuriérov 94 činnosti členských organizácií 96 ostatné osobné služby 97 až 99 činnosti domácností ako zamestnávateľov domáceho personálu; nediferencované činnosti v domácnostiach produkujúce tovary a služby na vlastné použitie; činnosti extrateritoriálnych organizácií a združení
Služby spolu	45 až 99